

ЗАХАРЧЕНКО

Наталя Вячеславівна
nvzakharchenko777@gmail.com

УДК 330.341.1

КЛЮЧОВІ МОМЕНТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

KEY MOMENTS OF THE FUNCTIONING OF THE INNOVATION INVESTMENT ECONOMY IN UKRAINE

к.е.н., доцент, Одеський
національний університет імені
І.І. Мечникова

Стаття присвячена визначенню рушійних сил інноваційно-інвестиційної економіки України, які базуються на розвитку інтелектуальних ресурсів, інформації, знаннях та комп'ютерних технологіях. Одночасно з перевагами формування такої системи автором виділено окремі труднощі її становлення. В статті обґрунтовано необхідність виконання умов щодо формування інноваційно-інвестиційної економіки України. Це дало можливість виділити економічні передумови та інституційні заходи для інноваційного розвитку галузей в Україні.

Статья посвящена определению движущих сил инновационно-инвестиционной экономики Украины, которые базируются на развитии интеллектуальных ресурсов, информации, знаниях и компьютерных технологиях. Одновременно с преимуществами формирования такой системы автором выделены отдельные трудности ее становления. В статье обоснована необходимость выполнения условий по формированию инновационно-инвестиционной экономики Украины. Это дало возможность выделить экономические предпосылки и институциональные меры для инновационного развития отраслей в Украине.

The article is devoted to the definition of the driving forces of the innovation and investment economy of Ukraine, which are based on the development of intellectual resources, information, knowledge and computer technologies. Simultaneously with the advantages of forming such a system, the author singled out the individual difficulties of its formation. The article substantiates the necessity of fulfilling the conditions for the formation of the innovation and investment economy of Ukraine. This made it possible to identify economic prerequisites and institutional measures for the innovative development of industries in Ukraine.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна економіка, інформація, знання, відносини, технологія, проблеми.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционная экономика, информация, знания, отношения, технология, проблемы

Keywords: innovation-investment economy, information, knowledge, relations, technology, problems

ВСТУП

Траекторія розвитку сучасного суспільства орієнтується на створення системи взаємозв'язків і цілеспрямованого розвитку всіх процесів суспільного життя. На сьогоднішній день створюється фундаментальна основа для так званої "інноваційно-інвестиційної економіки", з'являються нові механізми, які вимагають теоретичного і методологічного її обґрунтування. Сучасний стан економіки характеризується наступним: розвиток фундаментальної та прикладної науки, модернізацією технологічної бази, впровадження та розширення систем комунікацій, розширення патентної системи, забезпечення економічного

зростання за рахунок збільшення частки знань в економіці.

У сучасній економіці створюються нові знання і відкриваються вільний доступ до них. Дана особливість є основним фактором конкурентоспроможності всіх економічних агентів. Для економіки характерні: збільшення темпів інновацій, скорочення циклів в житті продукції, актуалізація ролі навчання в плінні всього життя, тобто орієнтація на безперервне навчання людини, а отже, на підприємствах і в цілому в економіці широко застосовуються інвестиції в нематеріальні активи. У зв'язку з цим принципово новим підходом в економічній теорії встало те, що в

даний час в економіку включається не тільки промисловий комплекс, а весь механізм створення та функціонування системи знань. Описуючи дану ситуацію, вчені вдаються до наступних понять: "інвестиційно-інноваційна економіка", "економіка, заснована на знаннях", "економіка знань", "інформаційна економіка", "інтелектуальна економіка", "нова економіка", "інноваційна економіка", "мережева економіка", "цифрова економіка", "інтернет-економіка", "знаннево-інтенсивна економіка", "невагома економіка" та багато інших. Вивчивши всі ці поняття, будемо дотримуватися думки, що дане явище повноцінно характеризує одне, найбільш широке, яке можна вважати самостійним терміном, - "інноваційно-інвестиційна економіка".

При підготовці даного матеріалу автор спирався на праці наступних науковців: П. Бубенко, В. Гусев [1], Ю. Гончаров, А. Касич [2], В. Котельников [6], І. Матеров [7], А. Сидорова, А. Анисимова [9], Л. Федулова [10].

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні рушійних сил інноваційно-інвестиційної економіки України, обґрунтуванню необхідності виконання умов щодо формування інноваційно-інвестиційної економіки та виділенню економічних передумов та інституційних заходів для інноваційного розвитку галузей в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи: аналізу і синтезу, логічного узагальнення, аналогій, порівняльного зіставлення.

РЕЗУЛЬТАТИ

А. Сидорова і А. Анисимова стверджують, що "... для здійснення стратегії інноваційного розвитку необхідно, насамперед, перерозподіл капітальних інвестицій на користь інноваційної сфери підвищення ефективності використання цих ресурсів, консолідація всіх сил громадянського суспільства для побудови ефективного високотехнологічного комплексу, також для відновлення процесу інтеграції знань" [9, с. 26].

І. Матеров характеризує таку економіку таким чином: "нова економіка" може й як особливе явище в економічному житті яка посилила деякі ознаки сучасної економіки, раніше проявлялися не так яскраво. Можна говорити про великі зміни, внесені "новою економікою" як в реальний сектор, так і в "фінансову економіку" [7, с. 4].

Л. Федулова підкреслює: "... сьогодні в економіці є нові можливості подолання існуючих обмежень у вигляді інноваційного сценарію розвитку" [10, с. 16].

Інноваційно-інвестиційна економіка характеризується тим, що успішний розвиток економіки досягається за рахунок накопичення певного рівня знань і на основі них формуються нові ідеї, які можуть забезпечити країні і окремим підприємствам конкурентну перевагу. З методологічної точки зору відзначимо, що дана тенденція відбивається в появі нових сфер і дисциплін в економіці, таких як маркетинг

ідей, управління інноваціями на підприємстві, мотивація персоналу на креативне мислення, школа лідерського росту і багато іншого. Основою існування і розвитку "нової економіки" по праву називаються знаннями, які виражені в інноваційних розробках і фундаментальних дослідженнях. Сфера виробництва розвивається за рахунок отримання нових знань.

Одним з важливих моментів у розгляді питання розвитку та формування інноваційно-інвестиційної економіки є вдосконалення технологій. Те що у структуру економіки впроваджуються комп'ютерні технології і відбувається інформатизація суспільства ще не говорить про формування нових економічних відносин.

Впровадження в економіку комп'ютерних технологій не збільшує продуктивність всієї системи, з цього в інноваційно-інвестиційній економіці мова не йде про загальну комп'ютеризацію населення, а про інші зміни, отже, не вірно говорити, що тільки технології викликали зміни в системі економічних відносин.

Включення комп'ютерних та інформаційних технологій у структуру економіки дає наступні результати, які можна простежити і в інноваційно-інвестиційній економіці:

- відбуваються швидке зростання сектора електронної торгівлі і швидке поширення економічної діяльності в мережі;
- постійне технологічне вдосконалення, високий попит на продукцію, швидка зміна етапів життєвого циклу товарів ведуть до швидкого старіння продукції;
- відсутність строгих заходів щодо припинення порушення законодавства у галузі патентного і авторського права;
- всеосяжна глобальна діяльність фірм, відсутність територіальних кордонів "нова економіка";
- високі витрати на інноваційні та фундаментальні розробки;
- необхідність постійного оновлення обладнання;
- швидкість тиражування інформації;
- низькі граничні витрати виробництва продукції [5].

Інноваційно-інвестиційна економіка розвивається в абсолютно специфічних умовах. Тенденції глобалізації в економіці дуже широко поширені, що веде до вільної торгівлі з вільним рухом капіталу і зниженням податку на прибуток; з'являється можливість безперешкодного переміщення галузей промисловості між державами для зменшення витрат на трудові та природні ресурси. Поширюються нові форми трудових відносин, здійснюється робота через систему віддалених офісів. Загальна інформатизація орієнтує суспільство на поширення кваліфікованої та розумової праці. Стрімкий розвиток технологій веде до появи техніки з великим набором функцій. Мультинаціональні компанії в таких умовах беруть активну участь у глобальних економічних процесах.

На загальнодержавному рівні пропонується "визначитися з інноваційно-орієнтованими пріоритетними галузями економіки, створити умови для активізації їх розвитку. Це дасть можливість сформувати попит на наукові розробки реального сектора еконо-

міки і подолати невідповідність між наукою і виробництвом" [2, с. 51].

Описуючи нову економіку, В. Котельников виділив три рушійні сили інноваційно-інвестиційної економіки:

1) знання: інтелектуальний капітал став стратегічним чинником; набір понять, використаних людьми для прийняття рішень, критичний для компанії;

2) зміни: безперервні, швидкі та комплексні; створюють невизначеність і зменшують передбачуваність;

3) глобалізація в науково-технічних розробках, технологіях, виробництві, торгівлі, фінансах, комунікаціях та інформації привела до розкриття економік, глобальної гіперконкуренції і взаємозв'язків бізнесів [6, с. 11].

Опираючись на вище викладені роздуми, як нам видається, можна скласти прогноз розвитку економіки. Розвиток усіх галузей економіки, в тому числі промисловості, можливо тільки через орієнтацію виробництва на знання, так як високотехнологічне виробництво дозволяє економити різні види ресурсів. В той же час інформатизація і потреба в нових знаннях забезпечують розвиток сфери послуг. Дані обставини підштовхують суспільство до стрімкого науково-технічному прогресу, що, в свою чергу, стає основою розвитку всіх економічних процесів [4].

Виділимо три основні причини у підтримці та формуванні інноваційно-інвестиційної економіки:

1) переорієнтація економіки з сировинної складової на інноваційну, наукову, інформаційну;

2) досягнення повної зайнятості, через формування системи віддаленої роботи;

3) досягнення більш високих темпів економічного зростання.

Результатами розвитку інноваційно-інвестиційної економіки можуть стати: розвиток всіх галузей економіки, розподіл потоків інформації, розвиток науки, соціальні зміни.

П. Бубенко і В. Гусев стверджують, що "... основною проблемою на шляху створення інноваційної економіки... є низька підприємницька активність вітчизняного бізнесу" і пропонують напрямки її вирішення: концептуальне, правове, фінансове та адміністративне забезпечення; інфраструктура; спеціальне стимулювання інноваційного бізнесу; знання [1, с. 37-38].

Для окремого підприємства змінюються умови функціонування в інноваційно-інвестиційній економіці. Наступна умова зумовлює діяльність підприємств: глобалізація, скорочення життєвих циклів товарів, нестабільність, складність виробничих систем і технологій, висока конкуренція швидкі зміни.

На мікрорівні Ю. Гончаров і А. Касич пропонують:

(1) забезпечити реальну взаємодію науки і виробництва, насамперед у галузі інформаційної інтеграції;

(2) активніше вступати у співпрацю з іншими країнами при умові забезпечення технологічного трансферу [2, с. 51].

Що стосується України, у неї є потенціал для розвитку інформаційного – постіндустріального суспільства і задоволення потреб населення в знаннях. В цьому випадку економіка перетворюється в головну рушійну силу соціально-економічного розвитку. В таких умовах активно відбуваються інноваційні процеси, спрямовані на виробництво, придбання, поширення та практичне застосування знань.

Щоб в країні сформувалася економіка, необхідне виконання наступних умов:

1) постійне зростання обсягу знань, сектора науки та інфраструктури знань;

2) відкритий і вільний доступ до знань;

3) розвиток конкурентоспроможності економіки на основі зростання знань і доступу до них;

4) скорочення життєвого циклу продукції у зв'язку з швидким розвитком технологій;

5) збільшення темпів розвитку інноваційної діяльності та впровадження інновацій у виробництво;

6) значна роль освіти в економіці і суспільному житті, безперервна освіта;

7) глобалізація у всіх областях економіки і сферах життя суспільства;

8) надходження великої частини інвестицій в нематеріальні активи підприємств.

Але в теж час слід сказати і про проблеми інноваційно-інвестиційної економіки, які відображаються на недостатньому розвитку інфраструктури економіки знання. Будь-які фундаментальні дослідження вимагають значних фінансових вкладень, а в даний час фінансування дослідницької діяльності недоступно. Що стосується вивчення аспекту знань в економіці, зараз відсутнє теоретичне і методологічне обґрунтування процесів економіки знання, зокрема процесу обміну знаннями (в ході якого знання не зникають, як товари при звичайному економічному обміні, а подвоюються). Необхідно також акцентувати увагу на формуванні попиту на знання, який може створюватися і підтримуватися державою.

Найбільш важлива економічна передумова для переходу на інноваційний шлях розвитку, – це досягнення необхідного рівня продуктивності щодо рівня розвинених країн. Країни, які починали розвиток нових галузей, не досягнувши рівня продуктивності вже існуючих галузей в розвинених країнах (як показує досвід розвитку галузей понад 20 країн світу), навіть в імітаційному режимі витрачали на цей процес значний час. На основі огляду літературних джерел, присвячених досвіду технологічного розвитку країн трьох макрорегіонів світу (Європи, Азії, США), нами була виявлена частота одночасного виконання економічних передумов та інституційних заходів регулювання інноваційного розвитку галузей (табл. 1) з різною технологічною динамікою.

Економічні передумови та інституційні заходи для інноваційного розвитку галузей, % від загального числа країн [3, с. 56]

Інституційні та економічні чинники інноваційного розвитку	Реалізація
Досягнення необхідного рівня продуктивності відносно досягнутого рівня продуктивності розвинених країн	50
Проведення політики індустріалізації	55
Політика створення технопарків або заохочення розвитку галузі «з нуля»	65
Податкове регулювання	95
Регулювання процентних ставок	95
Трансфер технологій (повна передача з усією документацією та правами)	70
Чи володіє дана країна даними технологіями	30

ВИСНОВКИ

Труднощі розвитку інноваційно-інвестиційної економіки, тобто ключові моменти не сприяють розвитку даного типу економіки: залежність від природних ресурсів, зростаючий соціально-економічний розрив між верствами суспільства і регіонами, соціальна пасивність, низький рівень готовності населення до генерації та прийняття рішень.

Інноваційно-інвестиційна економіка створює такі умови, в яких стає можливим вести економічну діяльність зі швидкістю технологічних процесів, без обмежень здійснюючи електронний і номінальний грошовий оборот, без інституційних бар'єрів.

Список використаних джерел

1. Бубенко П., Почему тормозятся инновационные процессы в Украине? П. Бубенко, В. Гусев // Экономика Украины, 2009. – №6. – С.30-38.
2. Гончаров Ю. Научный потенциал как фактор развития инновационно-инвестиционной системы Украины / Ю.Гончаров, А. Касич// Экономика Украины. 2007. – № 3. – С. 42–51.
3. Заболотский А.А. Экономическая оценка возникновения и развития высокотехнологичных отраслей (на примере биотехнологии) [Текст] / А.А. Заболотский, Г.А. Унтура. – Новосибирск: ИЭ ООП СО РАН, 2010. – 192 с.
4. Захарченко В. Новая экономика для новой Украины / В. Захарченко // Економіст. – 2009. – №2. – С. 16–22.
5. Захарченко В. Динаміка інвестиційно-інноваційних процесів у нестабільному середовищі: монографія / В. Захарченко, М. Акулюшина. – Херсон: Олді-плюс, 2013. –212с.
6. Котельников В.Ю. Новые бизнес-модели для новой эпохи быстрых перемен, движимых инновациями / В.Ю. Котельников. – М.:Эксмо, 2007. – 96с.
7. Матеров И. Факторы развития "новой экономики" в России /И.Матеров // Экономист. – 2003. – № 2. – С. 3–11.
8. Стратегія сталого розвитку “Україна-2020” //Урядовий кур’єр. – 2015. – № 6. – С. 8.
9. Сидорова А. Направления инновационного развития в промышленности Украины / А.Сидорова, А. Анисимова // Экономика Украины, 2009. – №3. – С.19–26.
10. Федулова Л.І. Технологічна політика: глобальний контекст та українська практика [Текст]: монографія / Л.І. Федулова. – К.: КНТЕУ, 2015. – 844 с.